Grigore-Toma Someşan

MÂŞKIN AL LUI DOSTOIEVSKI,

întruparea sfinţeniei teopatice

EDITURA SEMĂNĂTORUL ONLINE
TISMANA - 2013

Grigore-Toma Someşan

MÂŞKIN AL LUI DOSTOIEVSKI, întruparea sfinţeniei teopatice

http://www.samanatorul.ro/editura-online/

Site Semănătorul

editura-online@samanatorul.ro

Cuprins

1.Unde e Duhul Domnului, acolo este libertate (2 Co 3,17).....4

2.Ecce homo.....8

Mîşkin: întruparea sfințeniei teopatice.....16

Bibliografie.....26

1.Unde e Duhul Domnului, acolo este libertate (2 Co 3,17)

Nu se poate vorbi de sfințenie trecând peste libertatea omului. Fiecare epocă şi fiecare om s-au autodefinit în funcție de înțelegerea acestei libertăți, cert este că astăzi nu se mai moare pentru un ideal, cum ar fi libertatea. Ea este confundată de multi cu libertinajul şi astfel în libertinaj fiind luptăm împotriva libertății, fară a ne da seama. *Libertatea se pierde dacă ea îşi vede confirmată propria voință numai în negare. Fiindcă atunci eu am folosit, ce-i drept, libertatea, însă în aceeaşi clipă am şi distrus-o*[1]. Această nebunie libertină seamană oarecum cu povestea lui Hans cel norocos, care din comoditate a schimbat bulgărele de aur care-i părea prea greu şi obositor, rând pe rând, cu un cal, cu o vacă, cu o gâscă, cu o piatră de ascuțit, pe care, în cele din urmă, a aruncat-o în apă, fără să mai piardă astfel prea mult. Dimpotrivă, prin ultimul schimb, el credea că şi-a câştigat darul cel mai de preț: libertatea deplină.

[1] Joseph Cardinal Ratzinger, *Dumnezeu şi lumea,* o convorbire cu Peter Seewald, trad. Tudor Soroceanu, Ed. Sapientia, Iaşi, 2009, p.116.

Teologul catolic Lazu Robert, parafrazându-l pe Patapievici care numeşte această situaţie *inversiunea modernă a atributelor platonice,* spune: *cele nevăzute sunt exilate într-o transcendenţă radicală inaccesibilă mijloacelor şi metodelor ştiinţifice experimentale , în timp ce caracteristicile lor infinite sunt transferate asupra celor văzute*[2] şi aceasta din cauza libertăţii identificate cu libertinajul, libertinaj ce nu are legătură cu divinul, cu Dumnezeu, iar această *libertate fără Adevăr devine foarte vagă şi difuză nemaiputând sta în nici un fel împotriva păcatului* [3]sau putem fi solidari cu dureroasa afirmaţie a lui Paul Evdokimov *omul secularizat îl resimte pe Dumnezeu ca duşman al libertăţii*[4]. Din păcate societatea pare că înclină spre afirmaţia celebră a lui Jean-Paul Sartre *Dacă Dumnezeu există, eu nu mai sunt liber,* şi nu înspre adevărul descoperit lui Petre Ţuţea care afirma magistral: *Libertatea omului e partea divină din el*[5] sau *omul este*

[2] Robert Lazu *Farmecul discret al teologiei,* Ed . Dacia, Cluj-Napoca, 2001, p. 45.
[3] Nicolae Turcan, *Creştinismul gândirii slabe şi problema întemeierii.*
[4] Paul Evdokimov, *Iubirea nebună a lui Dumnezeu,* trad. Teodor Baconsky, Ed. Anastasia, Bucureşti, 2009, p. 121.
[5] Petre Ţuţea, *322 de vorbe memorabile ale lui Petre Ţuţea,* Ed. Humanitas, Bucureşti, 1997, p. 65.

liber, pentru că este chip al libertății absolute[6] cum spune Nellas.

Astăzi în libertate luptăm contra libertății, sau unii chiar neagă existența acesteia, cert este că, libertatea, oglindită în iubire este proprie creştinismului. *Fără libertatea de voință și de conștiință religia, cultura, societatea și statul ar reprezenta doar forța și tirania, pierzându-și orice justificare morală iar omul și-ar pierde demnitatea de ființă morală, religioasă și ar coborî în rândul viețuitoarelor care lucrează din instinct*[7].

Tomáš Špidlík vede cinci caracteristici ale libertății, anume: este *nelimitată,* pentru că Hristos este libertatea absolută, fără limite, este *irațională,* mergând pe ideea lui Dostoievski, spune că omul nu urmează logica rațiunii, el este mai degrabă nebun şi preferă să fie astfel fiincă atunci cel puțin este liber, este *demonică*, să ne aducem aminte de romanul lui Dostoievski, de istoria familie Karamazov, tatăl necunoscând vreo limită în ceea ce priveşte viața sexuală,

[6] Panayotis Nellas, *Omul-animal îndumnezeit, perspective pentru o antropologie ortodoxă,* trad. Ioan Ică jr., Ed.Deisis, Sibiu, 2009, p. 63.
[7] Andrei Andreicuț, *Repere de morală creștină,* Editura Reîntregirea, Alba-Iulia, 2007, p. 129

sfârşeşte ucis de rodul acestei libertăți, este *hristologică,* are această calitate în măsura în care refuză posedarea demonică şi se identifică cu Hristos devenind îndumnezeit, întocmai precum Alioşa, este *eshatologică*, pe pământ trăim în sclavia cauzată de alegerile noastre cele rele, de păcatele noastre, din cauza cărora suferim, această suferință fiind un dar special al lui Dumnezeu, care ne dă posibilitatea să fim hristoformi şi care ne duce la adevărata eliberare care nu se află pe pământ ci în împărăția Eliberatorului.[8] Cuvintele lui Țuțea ar completa şi mai bine aceasta libertate eshatologică, iată ce spune: ***Robește-mă Doamne, ca să fiu liber*** [9], în sensul că o lume fără Dumnezeu se construieşte, mai devreme sau mai târziu împotriva omului, dar şi că *fără libertate nu poate exista asemanare cu Dumnezeu.*[10]

[8] Tomáš Špidlík, *Spiritualitatea Răsăritului Creştin. Vol.IV. Omul şi destinul său în filosofia religioasă rusă,* trad. Maria-Cornelia Ică jr., Ed. Deisis, Sibiu, 2002, pp38-39.
[9] Petre Țuțea, *op. cit.*, p. 64.
[10] Georges Florovsky, *Sensul aşcezei creştine,* trad. Vasile Manea, Ed.Patmos, Cluj-Napoca,2009, p.44.

2.Ecce homo

Ce este omul? Sau cine este el? Iată două întrebări la care fiecare persoană este invitată să răspundă, iar în funcție de acest răspuns ne rânduim în deplină libertate propria viață, şi de ce nu, şi pe cea socială. Problematica omului este atât de fașcinantă dar totodată atât de complexă deoarece avem de-a face cu o ființă cu totul specială *atât de comună dar şi atât de necunoscută*[11].

Bazându-ne pe Sf. Scriptură dar şi pe Sf. Tradiție vedem că la facerea omului, Dumnezeu descoperă una din cele mai mari taine ale creştinismului, *structura supremei iubiri,* ca sa folosesc sintagma arhicunoscută a pr. Staniloae, care este Adevărul Treimic(Facerea 1, 26). Iată ce spune sf. Vasile în acest sens: *atâta vreme cât nu se arătase omul...predica teologiei era ascunsă în adânc; dar acum la facerea omului, credința se descoperă şi dogma adevărului*

[11] Iulian Valerian Ianuş, *Antropologia lui Jacques Maritain în umanismul integral,* Ed.Sapientia, Iaşi, 2013, p.11.

se arată clar.[12]. Citind mai departe în referatul creației, vedem că omul este făcut *după chipul şi asemanarea lui Dumnezeu*.

Pentru a ne clarifica aceste noțiuni îl citățm pe Sf.Ioan Damaschin, care spune: *după chipul indică rațiunea şi liberul arbitru, iar cuvintele după asemanare arată asemanarea cu Dumnezeu în virtute atât cât este posibil*[13]. Psalmul 8 este după afirmația părintelui Negoiță cel mai vechi comentariu al expresiei *după chipul şi asemănarea noastră*[14] iată conținutul său: *Ce este omul, că-Ți aminteşti de el? Sau fiul omului, că-l cercetezi pe el? Micşoratu-l-ai pentru-o clipă mai prejos de îngeri*(Ps 8, 4-5). Aici vedem o surprinzătoare, pentru VT, apropiere a omului de Dumnezeu, dar în egală măsură acest Psalm sublinează şi prăpastia ce se află intre Dumnezeu şi om în ceea ce priveşte sfințenia şi majestatea lui Dumnezeu, iar faptul că, Dumnezeu se îngrijeşte de soarta omului este o minune.[15]

---

[12] *PSB,*vol 17, scrieri de: Sf. Vasile cel Mare, trad. D. Fecioru, Ed. IBMBOR, Bucureşti, 1986, p.179.
[13] Sf. Ioan Damaschin, *Dogmatica,* trad. D.Fecioru, Fecioru, Ed. IBMBOR, Bucureşti, 2005, p.82.
[14] Athanasie Negoiță, *Teologia biblică a Vechiului Testamen,* Ed.Sophia, Bucureşti, 2004, p.140.
[15] *Ibidem,* p.141.

Referitor la expresia *după chipul* consemnez şi expresia celebră a sf Vasile cel Mare, care afirmă magistral că: „Chipul este asemănarea în potență, iar asemănarea este chipul în actualitate". Teologul catolic Jean Daniélou se pronunță şi el în legătură cu această problemă, iată ce spune: *omul este creat de Dumnezeu după chipul său pentru a domina lumea, pe de o parte, şi pentru a-l adora pe Dumnezeu, pe de altă parte, şi că un om căruia îi lipseşte una dintre aceste dimensiuni nu este un om*[16]. Omul este atât micro-cosmos cât şi micro-theos, menit să ridice creația la comuniunea de viață veşnică a Sfintei Treimi, prin puterea harului necreatÎn ceea ce priveşte căderea în păcat poziți Bisericii Ortodoxe este foarte fermă, considerând că păcatul strămoşesc n-a desființat chipul lui Dumnezeu din om, dar nici că l-a lăsat aşa cum era, ci doar l-a alterat. Această învățătură este exprimată foarte clar şi în textele liturgice, *chipul slavei Tale celei negrăite sunt, măcar deşi port rănile păcatelor....cel ce cu mâna dintru neființă m-ai zidit şi cu chipul Tău cel dumnezeiesc m-ai cinstit, dar pentru călcarea poruncii iarăşi m-ai întors în pământ, din care am fost luat,*

[16] Jean Daniélou, *La început, geneză 1-11,* trad.Mihai Percă, Ed. Sapientia, Iaşi, 2006, p.11.

la Cel după asemănare mă ridică(Binecuvântările morţilor).[17]

Tot din Facere aflăm că omul este modelat din ţărână(Facerea 2,7), altfel spus, Dumnezeu n-a poruncit pământului să se modeleze singur, prin aceasta vedem clar o deosebire de celelalte vieţuitoare iar apoi a suflat (Dumnezeu) asupra lui suflare de viaţă. Prin aceasta *se face vădit că el are o poziţie specială nu numai faţă de natura din care e luat trupul lui, ci şi în raport cu Dumnezeu.*[18]

Teologul protestant Pannenberg[19] este de părere că la întrebarea: ce este omul? Putem răspunde întorcându-ne la omul însuşi.[20] După umila mea judecată, această concepţie mută accentul subtil pe termenii egalităţii

---

[17] Octoih Mic, Ed. Reîntregirea, Alba –Iulia, 2002, p.258.

[18] Dumitru Stăniloae, *Teologia dogmatică ortodoxă,* Ed. IBMBOR, Bucureşti, 2003, p.406.

[19] Acest teolog, comparat (exagerat, zic eu)în teologia ortodoxă cu pr. Stăniloae, afirmă printre altele că învieria lui Hristos nu este accesibilă numai credinţei ci oricui *are ochi să-l vadă* . Personal nu sunt de acord cu această afirmaţie, ci înclin mai degrabă spre critica făcută de teologul Ratzinger acestei teologii demonstrabile, promovată de Pannenberg. Iată aşadar ce spune Ratzinger: *o formă de gândire care susţine o limitare la documentabil poate suscita credinţa tot atât de puţin pe cât ne poate oblige fizica să-l mărturisim pe Dumnezeu.*(Joseph Ratzinger, *Introducere în creştinism:prelegeri despre Crezul apostolic,* trad.Mihăiţă Blaj, Ed. Sapientia, Iaşi, 2004, p137.)

[20] Wolfhart Pannenberg, *Ce este omul?Antropologia actual în lumina teologiei,* trad.Ioan Milea, Ed. Herald, Bucureşti, 2012, p.7.

între Dumnezeu şi om, iar istoria ne-a dovedit că atunci când omul se crede demiurg nu se defineşte, ci se distruge, *Dumnezeu este şi rămîne prima necesitate a omului, şi acolo unde se pune în paranteză prezenţa lui Dumnezeu, se exclude umanitatea omului, se urmează ispita diavolului în pustiu*[21], deci personal nu împărtâşesc concepţia teologului Pannenberg ci împărtăşesc gândul părintelui profesor Ioan Chirilă, care afirmă următoarele: *răspunsurile capitale la chestiunile de antropologie le vom primi in chip satisfăcător şi mărturisitor din Hristos prezentat în cadrele definirii dogmatice calcedoniene ca Dumnezeu şi om în unire ipostatică*[22] . Pornind de la *Fiul omului* putem să definim omul, deoarece punîndu-se în slujba altora, El este cel mai uman dintre oameni, omul adevărat.[23]Ne argumentăm această afirmaţie şi prin spusele Sf. Maxim Mărturisitorul, iată ce spune: *Având în comun cu Dumnezeu fiinţa dumnezeiască şi cu oamenii fiinţa omenească, Şi-a arătat*

[21] Joseph Cardinal Ratzinger, *Drumul pascal*, trad.Mihai Pătraşcu ,Ed. Sapientia, Iaşi, 2006, p.66.
[22] Ioan Chirilă, "Elemente de antropologie biblică: persoană/subiect, sine şi suflet" în *Studia Universitas Babeş Bolyai, Teologie Ortodoxă,* Nr.1, 2009, p.56.
[23] Joseph Ratzinger, *Introducere în creştinism:prelegeri despre Crezul apostolic,* trad.Mihăiţă Blaj, Ed. Sapientia, Iaşi, 2004, p.147.

prin aceasta unirea cu extrema divină şi umană, sau a unit în Sine aceste două extreme. Iar prin ceea ce avea particular, întipărit în amândouă în mod unitar, a arătat comunul amândurora în calitatea Lui de ipostas ca întreg....În Hristos se înfăptuieşte în mod culminant taina unităţii Persoanei[24]. Pr.Dumitru Stăniloae explică acestă frază dogmatică spunând că numai în unirea cu puterea lui Dumnezeu omul se menţine şi se dezvoltă ca om.[25]

Pilat cu siguranţă nu a fost un teolog, în sensul larg al cuvântului şi totuşi el dă o mărturie care dăinuie în vecii nesfârşiţi, *Iată Omul* (Ioan 19,5) mărturie consemată de sfântul Ioan, care ne şi exemplifică cu un eveniment din natură în ce constă faptul de a fi Hristos Omul model *Adevăr, adevăr vă spun: Dacă bobul de grâu care cade-n pâmînt nu moare, rămâne singur, dar dacă moare, aduce roadă multă*(Ioan 12, 24). Ei, Iisus împărtăşind destinul grâului acceptă să se dea spre mistuire ca apoi din El să izvorască izvorul apei celei vi, şi tot odată asemanându-se grâului ne dă mărturie că ne putem numi oameni doar în

[24] *PSB,*vol 81, scrieri de: Sf. Maxim Mărturisitorul, trad. D. Stăniloae, Ed. IBMBOR, Bucureşti, 1990, p.126.
[25] D.Stăniloae, "Natură şi har în teologia bizantină" în *Ortodoxia,* nr.3, anul 1974, p.394.

măsura în care ne *abandonăm pentru alții, şi astfel vom putea cuteza să facem acel pas spre infinit.*[26] A exista pentru cineva...este un principiu hristologic, care din păcate este trecut cu vederea din pricina falsei conceptii a satisfacerii, care din punctul meu de vedere aruncă un văl ambiguu peste opera de mântuire realizată de Iisus Hristos.[27]

Omul în Hristos este infinit şi nemuritor[28]. La această concluzie nu cred că se poate ajunge punând accentul numai pe noțiunea de om, dar nici punând accentul numai pe dumnezeire, ci adevărul se află cuprins între aceste două accente, deoarece dacă punem accentul doar pe om riscăm să devenim antropocentrişti[29] iar dacă punem accent

---

[26] Joseph Ratzinger, *Introducere în creştinism:prelegeri despre Crezul apostolic,* p.162.

[27] Deşi acuzăm teologia apuseană că foloseşte această concepție, realitatea însă ne contrazice. Tratatul de teologie a Cardinalului Ratzinger, respinge categoric aceasta concepție îmbrățișată de manualul de dogmatică ortodoxă pt. Seminarii a pr. Zegrean.

[28] Justin Popovici, *Omul şi Dumnezeul-Om,* trad. Ioan Ică jr. Ed. Deisis, Sibiu, 1997, p.48.

[29] Savantul român M.Eliade este de părere că, omul modern asumă o nouă situație existențială: omul se făureşte pe sine, şi nu ajunge să se făurească întru totul decât în măsura în care se desacralizează . Sacrul este prin excelență o piedică în calea libertății sale. Omul nu va deveini el însuşi decât atunci când va fi în întregime demistificat şi nu va fi cu adevărat liber decât după ce-l va fi ucis pe ultimul zeu. (Mircea Eliade, *Sacrul şi profanul,* ediția a III-a, trad. Brânduşa Prelipceanu, Ed. Humanitas, Bucureşti, 2005, p.153.

doar pe dumnezeire riscăm să pierdem orice speranță că vom ajunge vreodată la asemănare cu Dumnezeu, prin har, desigur. *Prin har sunteți mântuiți!* (Ef. 2, 5). Omul nu ajunge la sine decât prin har. Bernanos își încheie magistral *Jurnalul unui preot de țară,* cu puternica expresie *totul este har*.

Închei prin a spune că abia în Hristos, *Omul, care este una cu Tatăl, Omul, prin care ființa umană a intrat în veşnicia Tatălui, s.a arătat în mod defiinitiv viitoru deschis al omului. Abia în el, în cel de-al doilea Adam, problema constituită de omul însuşi îşi găseşte pe deplin rezolvarea.*[30]

[30] Joseph Ratzinger, *Introducere în creştinism:prelegeri despre Crezul apostolic,* p.244.

Mîşkin: întruparea sfinţeniei teopatice

În predica de pe munte, Mântuitorul făgăduieşte celor săraci cu duhul împărăția cerurilor(Matei 5,3). Dacă facem o introspecție în literatura universală, sărac cu duhul prin excelență cred că poate fi numit, fără doar şi poate, eroul lui Dostoievski, prințul Mîşkin, din romanul *Idiotul.* Suntem nevoiți să recunoaştem că nu poate fi numit în sens mistic, *sărac cu duhul,* ci în sensul de umil, supus, ascultător, smerit în cel mai bun caz. El are o înclinare spre a fi normal, a fi om de lume(bunătate, atent cu cei din jur). Nichifor Crainic, a surprins această latură a prințului extraordinar, iată ce spune el: *avea o puritate ingenună, în care nu intră conştiința păcatului*[31]*,* iar câteva fraze mai departe exclude orice suspiciune cum că prințul ar fi un sărac cu duhul în sensul propriu al cuvântului, adică prost, *prințul are o inteligență primară...de tip bergsonian*[32]*,* ne spune profesorul Crainic. Acest lucru reiese şi din mai multe

[31] Nichifor Crainic, *Dostoievski şi creştinismul rus,* Ed. Anastasia, Bucureşti, p.86.
[32] *Ibidem,* p.87.

caracterizări directe făcute de Lizaveta Prokofieva şi de fiica ei, Aglaia.

Deşi Mîşkin este un sărac cu duhul totuşi nu putem face din el un creştin prin excelenţă, un model, dacă vreţi, chiar dacă el este feciorelnic, căsătoria vâzâdu-o ca pe o jertfă pe care el, o făcea pentru ca Nastasia Filipova să fie salvată, în plus are o bunătate nativă. Ei, toate acestea nu se datorează unor exerciţii spirituale care să-l fi transfigurat, astfel încât să îşi dorească să fie bun sau să rămână feciorelnic, ci toate se datorează bolii de care suferea: epilepsia.[33]

Mîşkin face parte din categoria oamenilor care nu pot primi de la divinitate mai multe tipuri de afecţiune, astfel că oricât ar fi de sărac cu duhul nu poate atinge extazul autentic, ci Dumnezeu, în cel mai bun caz, i se descoperă prin halucinaţii sau prin epilepsie, acest fel de sfinţenie, dacă poate fi numită aşa, William James o numeşte *sfinţenie teopatică*[34].

[33] Feodor Mihailovich Dostoievski, *Idiotul, vol.I.* trad. Nicolae Gane, Ed. Adevărul, 2009, p.8.
[34] Willeam James, *Tipurile experienţei religioase*, trad. Mihaela Căbulea, Ed. Dacia, Cluj –Napoca, 1998, pp.248-249.

Deşi majoritatea teologilor în frunte cu Evdokimov şi Crainic afirmă că Idiotul *râmâne doar o schiță a ceea ce urmărea Dostoievski, anume, să întrupeze un erou creştin prin excelență*[35], eu totuşi aş nuanța şi altceva. Dostoievski vroia să demonsreze că omul înzestrat cu libertate, poate să se opună răului; că lumea se poate transfigura prin suferință(răbdare) dar şi prin copii[36]. Să ne amintim că romanul Idiotul începe cu imaginea satului plin de copiii, iar cea mai strălucită operă a romancierului rus, *Frații Karamazov,* se încheie tot cu imaginea copiilor. În primul caz, între copiii era Mîşkin, iar în cel de-al doilea era Alioşa. Am putea spune pe scurt că, Dostoievski vedea posibilă mântuirea în cotidian şi fiind om normal. *Spiritul profund creştin al operei lui Dostoievski nu are nimic habotnic sau miracular...creştinismul lui are în definitiv un caracter cât se poate de laic*[37], ne spune Al. Paleologu.

Înțelegând acestea poatem afirma fără să deranjăm pe nimeni că Dostoievski este un adept al teologiei laicatului, teologie care se clădeşte pe iubire şi libertate

[35] Nichifor Crainic, *op.cit.* p.88.
[36] *Ibidem,* p.242.
[37] Alexandru Paleologu, *Simțul practice*, ediția a II-a, Ed. Cartea Românească, Bucureşti 2007. p..41.

harică. Deşi pare cam puerilă această afirmație, totuşi fără această teologie vom avea instituții care apără un individ, nu o persoană, prin aceasta instaurându-se un imperiu al tiraniei, iată ce spune teologul Crainic în acest sens: *pentru a domina lumea este nevoie neapărat de o turmă în care individul să fie egal cu ceilalți indivizi*[38].

Dostoievski însuşi, arată fățiş această meteahnă a societății de atunci şi de acum, ce-i drept nu în opera Idiotul ci în Demonii, unde ironizează sloganul revoluției franceze: *liberté, egalité, fraternié ou la mort*[39]. Este culmea ironiei deoarece această însemnare apare pe declarația prin care Kirilov se învinuieşte de moartea lui Şatov, şi pe care o semnează înainte de a se sinucide, şi mai mult decât atât, o iscăleşte după ce are o discuție de moarte şi viață cu Piotr Stepanovici, unde recunoaşte că dacă se sinucide devine Dumnezeu. *Iată aventura multiformă a timpului nostru*[40]. Berdiaev văzând această aventură a timpului nostru, trage dureroasa concluzie: *a avea Dumnezeu înseamnă a fi infinit*

[38] Nichifor Crainic, *op.cit.* p.149.
[39] Feodor Mihailovich Dostoievski, *Demonii*, trad.Nicolae Gane, Ed. Polorom, 2012, p.707.
[40] Henri de Lubac, *Drama umanismului ateu*, trad.Cornelia Dumirtu, Ed. Humanitas, Bucureşti, 2007, p.257.

mai bogat, a te considera Dumnezeu înseamnă a deveni infinit mai sărac.[41]

În romanul Fraţii Karamazov, Dostoievski, prin gura stareţului Zosima răspunde magistral la întrebarea despre viitorul lumii : *Înţelegând libertatea ca pe o posibilitate de satisfacere mai rapidă nevoilor, oamenii îşi vor schimba natura... vor trăi mai mult să se invidieze unul pe altul să îşi satisfacă tot mai mult poftele trupeştii ...când omul rămîne singur, nu-l mai doare capul de nevoile celorlalţi...etc*[42]. Din tot ceea ce a spus aici putem trage dureroasa concluzie că, libertatea politică a dat omului dreptul de a-şi spori necesităţile, dar a uitat esenţialul, adică să-i dea mijloacele prin care să-şi îndeplinească aceste necesităţi.[43]Fără sarcsme, fără invective, această plângere a societăţii ne trimite cu gândul la plângerea Ierusalimului. După asemenea cuvinte îşi are loc tăcerea de la capătul rugăciunii, dar îndrăznesc să afirm că toate acestea se evită doar prin dărâmarea zidului de piatră(chiar şi nervii tari) din

---

[41] Leontiev, Soloviov, Rozanov, Berdiaev, *Marele inchizitor. Dostoievski, lecture teologice,* trad. L.Ivanov, Ed. Polirom, Iaşi, 1997, p.218.
[42] Feodor Mihailovich Dostoievski, *Fraţii Karamazov* ,vol.I, trad. Elena Vizir, Ed. Adevărul, 2011, p.525.
[43] Nichifor Crainic, *op.cit.* p.207.

jurul inimii noastre. Această dărâmare se face prin iubire.[44] Al. Paleologu afirmă răspicat: *la Dostoievski numai iubirea e intens şi esenţial prezentată; credinţa şi nădejdea, sunt lăsate în suspensie*[45]. Dacă suntem atenţi la nuanţa acestei afiramţii, o putem accepta.

Revenind la romanul Idiotul, vedem foarte clar adeverită spusa dl Paleologu, atunci când prinţul îi învaţă pe copii să spună adevărul crud pe faţă şi să se iubească unii pe alţii, *el trecând astfel la postura de Apostol al copiilor*.[46]

Mîşkin este acuzat de *unii că este mistic şi îi reproşează că îl introduce pe Hristos - musafir nepoftit - pe uşa din dos; alţii constată dimpotrivă, cu evident regret că eroul e rupt de adevărata transcendenţă, şi că nu reprezintă decât pastişa unei icoane, o contrafacere*[47], şi totuşi în ochii tuturor criticilor, Idiotul este dovada unei alte existenţe, a unei alte lumi posibile[48], o lume a copiilor unde timpul nu

[44] Pentru detalierea acestei chestiuni, vezi "Viaţa unui om ridicol" din Jurnalul uniu scriitor, de Dostoievski.
[45] Alexandru Paleologu, *op.cit*.p. 41.
[46] Nichifor Crainic, *op.cit*. p.243.
[47] Valeriu Cristea, *Dicţionarul personajelor lui Dostoievski,* ediţia a II-a, Ed. Polirom, Iaşi, 2007, p.485.
[48] Henri de Lubac, *op.cit*. p.285.

mai există sau cum îi plăcea Mitropolitului Bartolomeu să spună „timpul e real numai atunci când devine veşnicie”.

Este adevărat că prototip al eroului a fost fără nici o suspiciune, Iisus Hristos, *Prinţul Hristos* . Apusul este familiarizat cu asemenea scrieri, în Răsărit nu cred că există, deoarece este imposibil să consemnezi de Iisus fără de Hristos, cum nu se poate nici invers. Este deja arhicunoscută afirmaţia lui Pascal: cunoaşterea lui Dumnezeu fără aceea a slăbiciunii omeneşti provoacă trufie, fără a-l cunoaşte pe Dumnezeu aduce disperarea. Iar Augustin merge mult mai în profunzime: trufia omului se poate vindeca prin smerenia lui Dumnezeu.

Dostoievki, cine ştie, poate o fi vrut să prezinte o versiune ortodoxă a vieţii lui Iisus, întruchipând în cel mai înalt grad o sumedenie de virtuţi. *Cercetătorii au detectat numeroase aluzii evanghelice în roman, de la copiii care aruncă cu pietre*…cuvintele lui Ipolit: *mă despart de un Om…Mîşkin nu o poate iubi altfel pe Nastasia Filipovna decât Hristos pe Maria Magdalena etc.*[49]

[49] Valeriu Cristea, *op.cit.*p.490.

Din fericire, Dostoievski fidel adevărului îşi dă seama că umanitatea lui Iisus nu ţine locul lui Hristos[50] şi îl abandonează pe Mîşkin unei sorţi triste, dar în proces de purificare, astfel putem afirma că Mîşkin este o existenţă umană din care se oglindeşte o altă existenţă.

Deşi pare fantasmagoric ceea ce spun, dar această altă existenţă reiese şi din faptul că pe tot parcursul romanului, Mîşkin pare mai avantajat, prin simplu fapt că el pare să cunoască lucrurile din interior *acest sărac cu duhul dă de gândit oamenilor înţelepţi, pune în discuţie principiile cel mai solid stabilite*[51]. Cititorii lui Dostoievski sunt obişnuiţi să afle adevăruri axiologice din spusele unor idioţi şi pierde-vară, sau în cel mai strălucit caz din gura pruncilor, ori ştim bine, doctorul care-l trata pe Mîşkin, îi spune acestuia că este condamnat la copilărie, aceasta din pricina bolii, deci pe drept cuvânt Mîşkin este apostolul copiilor. *Surgunt indocti et rapiunt caelum,*(Se ridică cei neînvăţaţi şi răpesc cerul) spune Fer.Augustin.

---

[50] Joseph Ratzimger, *Introducerer in crestinism: prelegeri despre Crezul apostolic* , p.139.
[51] Henri de Lubac, *op.cit.* p.285.

Pe lângă faptul că este copilul prin excelență, Mîşkin mai poate fi caracterizat ca fiind un om umil. Despre umilință Crainic ne spune că *este cea mai teribilă putere din lume, pusă la îndemâna omului de Dumnezeu*[52]**.** Umilința lui se argumentează şi prin faptul că el nu recunoaşte că în momentele de criză epileptică ar trăi clipe extraordinare datorită faptului că sentimental conştiinței este înzecit, mai mult decât atât, el le crede inferioare condiției umane[53].Romancierul ştia foarte bine că omul în suferință este altruist. Perfecțiunea, dimpotrivă, face ca în om să se nască sentimental mândriei.

În zadar am încerca să facem din Dostoievski un sfânt, n-am reuşi, dar nu văd nici un sfânt care n-ar fi mândru să-i dezlege curelele încâlțămintei[54] spunea Emil Cioran în celebra sa carte „Lacrimi şi sfinți", eu îndrăznesc să schimb puțin fraza, iar în loc de Dostoievski să pun Mîşkin.

Închei prin magistralele cuvinte ale cardinalului Henri de Lubac, *pentru el*(Dostoievski) *lumea*

---

[52] Nichifor Crainic, *op.cit.* p.249.
[53] Henri de Lubac, *op.cit.* p.282.
[54] Emil Cioran, *Lacrimi şi sfinți*, Ed. Humanitas, Bucureşti, 1991, p.31.

spirituală...este concretă şi ştia că în Împărație se intră numai prin metanoia...intrarea în această împărăție e deschisă, adică în egală măsură păzită de misterul crucii.[55] .Într-o vreme în care unii preoți emit doar interjecții inapte să-şi articuleze ideia, când din amvoane se vorbeşte o păsărească pe care nici Francis din Asissi nu o poate înțelege, Dostoievki descoperă iubitorului de literatură nu numai plăcerea cititului, ci şi principii de viață, arătând totodată şi căile deja bătătorite spre Împărăția atât de evidentă pentru el. Dostoievski predă morală, dar fără a fi moralist, sau cel puțin nu unul care aplică principii fără să cunoască realitatea.[56]

[55] Henri de Lubac, *op.cit.* p.298.
[56] A se vedea episodul din *Idiotul* când preotul o acuză pe Maria de moartea mamei ei.

Bibliografie

1. ***, *Biblia sau Sfânta Scriptură,* Versiunea diortorisită de ÎPS Bartolomeu Valeriu Anania, Ed.Renaşterea, Cluj-Napoca, 2009.
2. ****Noul Testament*, trad.Pr.dr.Emil Pascal, Ed.Editions du dialogue societe d`editions internationales, Paris 1992.
3. *** *PSB,*vol 81, trad. D. Stăniloae, Ed. IBMBOR, Bucureşti, 1990.
4. Octoih Mic, Ed. Reîntregirea, Alba –Iulia, 2002.
5. Andreicuț, Andrei, *Repere de morală creștină,* Editura Reîntregirea, Alba-Iulia, 2007.
6. Chirilă, Ioan, "Elemente de antropologie biblică: persoană/subiect, sine şi suflet" în *Studia Universitas Babeş Bolyai, Teologie Ortodoxă,* Nr.1, 2009.
7. Cioran, Emil, *Lacrimi şi sfinți*, Ed. Humanitas, Bucureşti, 1991.
8. Crainic, Nichifor, *Dostoievski şi creştinismul rus,* Ed. Anastasia, Bucureşti.

9. Cristea, Valeriu, *Dicţionarul personajelor lui Dostoievski,* ediția a II-a, Ed. Polirom, Iaşi, 2007.
10. Damaschin, Sf. Ioan, *Dogmatica,* trad. D.Fecioru, Fecioru, Ed. IBMBOR, Bucureşti, 2005.
11. Daniélou, Jean, *La început, geneză 1-11,* trad.Mihai Percă, Ed. Sapientia, Iaşi, 2006.
12. Dostoievski, Feodor Mihailovich, *Demonii,* trad.Nicolae Gane, Ed. Polorom, 2012.
13. Idem. *Fraţii Karamazov ,*vol.I, trad. Elena Vizir, Ed. Adevărul, 2011.
14. Idem. *Idiotul, vol.I.* trad. Nicolae Gane, Ed. Adevărul, 2009.
15. Henri de Lubac, *Drama umanismului ateu,* trad.Cornelia Dumirtu, Ed. Humanitas, Bucureşti, 2007.
16. Eliade, Mircea, *Sacrul şi profanul,* ediția a III-a, trad. Brânduşa Prelipceanu, Ed. Humanitas, Bucureşti, 2005.
17. Evdokimov, Paul, *Iubirea nebună a lui Dumnezeu,* trad. Teodor Baconsky, Ed. Anastasia, Bucureşti, 2009.
18. Florovsky, Georges, *Sensul aşcezei creştine,* trad. Vasile Manea, Ed.Patmos, Cluj-Napoca, 2009.

19. Ianuş, Iulian Valerian, *Antropologia lui Jacques Maritain în umanismul integral,* Ed.Sapientia, Iaşi, 2013.
20. James, Willeam, *Tipurile experienței religioase*, trad. Mihaela Căbulea, Ed. Dacia, Cluj –Napoca, 1998.
21. Lazu, Robert, *Farmecul discret al teologiei,* Ed . Dacia, Cluj-Napoca, 2001.
22. Leontiev, Soloviov, Rozanov, Berdiaev, *Marele inchizitor. Dostoievski, lecture teologice,* trad. L.Ivanov, Ed. Polirom, Iaşi, 1997.
23. Negoiță, Athanasie, *Teologia biblică a Vechiului Testamen,* Ed.Sophia, Bucureşti, 2004.
24. Nellas, Panayotis ,*Omul-animal îndumnezeit, perspective pentru o antropologie ortodoxă,* trad. Ioan Ică jr., Ed.Deisis, Sibiu, 2009.
25. Paleologu, Alexandru , *Simțul practice*, ediția a II-a, Ed. Cartea Românească, Bucureşti 2007.
26. Pannenberg, Wolfhart, *Ce este omul?Antropologia actual în lumina teologiei,* trad.Ioan Milea, Ed. Herald, Bucureşti, 2012.
27. Popovici, Justin, *Omul şi Dumnezeul-Om,* trad. Ioan Ică jr. Ed. Deisis, Sibiu, 1997.

28. Ratzinger, Cardinal, Joseph, *Dumnezeu şi lumea,* o convorbire cu Peter Seewald, trad. Tudor Soroceanu, Ed. Sapientia, Iaşi, 2009.
29. Idem., *Drumul pascal,* trad.Mihai Pătraşcu ,Ed. Sapientia, Iaşi, 2006.
30. Idem. *Introducere în creştinism:prelegeri despre Crezul apostolic,* trad.Mihăiță Blaj, Ed. Sapientia, Iaşi, 2004.
31. Špidlík, Tomáš ,*Spiritualitatea Răsăritului Creştin. Vol.IV. Omul şi destinul său în filosofia religioasă rusă,* trad. Maria-Cornelia Ică jr., Ed. Deisis, Sibiu, 2002.
32. Stăniloae, Dumitru, *Teologia dogmatică ortodoxă,* Ed. IBMBOR, Bucureşti, 2003.
33. Idem., "Natură şi har în teologia bizantină" în *Ortodoxia,* nr.3, anul 1974.
34. Turcan, Nicolae, *Creştinismul gândirii slabe şi problema întemeierii….*
35. Țuțea, Petre, *322 de vorbe memorabile ale lui Petre Țuțea,* Ed. Humanitas, București, 1997.